

*KRISTALLNACHT:
NOAPTEA ÎN CARE A ÎNCEPUT HOLOCAUSTUL*

Victor Neumann

Din momentul în care a devenit cancelar al Germaniei, la 30 ianuarie 1933, Hitler a și început politica oficială antievreiască. Statul condus de el a limitat dreptul evreilor germani de a fi angajați în serviciile publice și numărul de locuri în școlile germane, anulând licențele avocaților și contabililor evrei și promovând ideologia rasistă prin care urmărea să arianizeze comunitatea națională.

Cel dintâi pogrom din Germania nazistă și Austria anexată de naziști e cunoscut sub numele de Kristallnacht (Noaptea de cristal sau Noaptea sticlei sparte) și a avut loc între 9 și 13 noiembrie 1938. De curând s-au împlinit 81 de ani de la acest atac antisemit organizat, coordonat și pus în aplicare de Reich-ul lui Hitler, soldat cu distrugerea a 1668 de sinagogi, dintre care 267 au fost incendiate, cu jefuirea centrelor comunitare evreiești, cu vandalizarea caselor și școlilor, cu distrugerea a aproximativ 8000 de magazine evreiești. Kristallnacht (sau November Pogromnacht) a arătat la ce cote ajunsese sentimentul antisemit în Germania. Au fost omorâți în bătaie 400 de evrei, alți 30.000 fiind arestați doar pentru că erau evrei. Trupele SA (Sturmabteilung) și SS (Schutzstaffel) au distrus clădiri, acoperind străzile cu cioburi de sticlă de la geamurile sparte.

Atacurile au aparținut forțelor paramilitare naziste, dar și multor cetățeni germani. Poliției i s-a cerut să nu intervină, fiind instruită să aresteze hoții și să confiște materialele recuperate din sinagogi și din centrele comunitare evreiești. Kristallnacht a fost momentul de cotitură în persecuția evreilor, debutul Holocaustului. El a influențat multe state europene, propaganda antisemită și acțiunile antievreiești extinzându-se cu repeziciune de la un capăt la altul al continentului.

Într-unul din pasajele celebrului său *Jurnal*, Victor Klemperer remarca faptul că regimul nazist manifestase de la început o radicală schimbare în atitudinea față de evrei, una ce se baza exclusiv pe teoria rasistă. Cuvintele și expresiile ideologiei naziste indicaseră dorința de a constrânge, a exclude, a face distincții arbitrare între așa-numiții arieni și non-arieni, între rasa germană și străini, între puritatea națiunii și cei ce nu se încadrau acestei purități din cauza originilor, tradițiilor, înfățișării, numelor, comportamentului, dar mai cu seamă din cauza sângelui. Iată ce notează Victor Klemperer la 21 martie 1933 în „Notizbuch eines Philologen”: „Cu 25% sânge non-arian este străin speciei (artfremd). În cazul în care există o îndoială, expertul în știința rasială este cel ce tranșează”. Isteria exprimată în cuvinte provocase atrocitățile. Teoria rasistă pe care Hitler și-o însușise din cărțile lui H. Stewart Chamberlain avea să servească regimului nazist pentru justificarea antisemitismului. Înainte ca iraționala teorie să devină realitate, cu un deceniu înainte de Holocaust, Victor Klemperer conștientizase acest lucru:

„ ... antisemitismul a fost pentru Hitler un sentiment fundamental, reșezat pe natura primitivă a omului. Führer-ul (...) știe că nu se poate aștepta la fidelitatea acelor ce sînt la fel de primitivi ca și el și că cea mai ușoară și mai sigură modalitate de a o conserva este întreținerea, legitimarea, sublinierea urii instinctive împotriva evreului. ... Asociind ideea de rasă antisemitismului, el (Hitler, n.n.) pretinde că oferă nu numai o bază științifică, dar, de asemenea, și o bază populară imposibil de eradicat.... (Astfel) evreul este omul cel mai important în statul lui Hitler, el este țapul ispășitor..., adversarul cel mai notoriu...”.

“Memoria a comis abateri excentrice de la istorie” observa Timothy Snyder. E și acesta un motiv pentru care consider că sunt utile câteva întrebări pentru fiecare cetățean onest al Europei de astăzi: care sunt izvoarele intelectuale și ideologice ale lumii moderne care au făcut posibilă degradarea speței umane în „secolul extremelor”?; cine, când și pentru ce scop a inventat noțiunea de dușman?; ce vrea să sugereze ori să reglementeze perechea noțională noi-voi în cadrul aceluiași stat și în cazul aceleiași cetățenii naționale?; ce se înțelege prin expresia dușmanul de rasă și în ce context politic se multiplică ea?; cine devine dușmanul în cazul războaielor și ce rol joacă activarea prejudecăților cu ajutorul acestei noțiuni?

Răspunsul la astfel de întrebări presupune informații despre ideologii și politici radicale, o nouă lectură a istoriei recente și a regimurilor totalitare, eliberarea de prejudecățile privind grupurile minoritare. Și mai important îmi pare să cunoaștem faptele, în cazul de față atrocitățile la care au fost supuși evreii în Europa secolului al XX-lea pornind de la false ideologii, de la așa-numite specificități și de la elementele culturale haotic asimilate. Acolo unde ignoranța supraviețuiește, unde politicile sînt exclusiviste sau unde societatea indică semnele unei crize de conștiință, acolo sunt suficiente motive să fim vigilenți.

Regimurile tiranice sau totalitare au profitat întotdeauna de ignoranți. Tocmai de aceea este foarte importantă rememorarea faptelor oribile petrecute între 9 și 13 noiembrie 1938 în Germania și Austria și cunoscute sub numele de Kristallnacht/ *Noaptea de cristal/ Noaptea sticlei sparte/ Noaptea pogromului din noiembrie. Și nu numai a acestor fapte.* Deîndată ce instituțiile de cultură, școlile și organizațiile non-guvernamentale europene vor include astfel de informații în activitățile lor, demersul non-politic al societății civile va fi mai vizibil și mai eficient. Cunoașterea rămâne esențială pentru evitarea <seriilor istorice> sau a <structurilor repetitive ale istoriei>.

Articol publicat în *Realitatea Evreiască* nr. 548-49/2019, p.1.